

આઈપીઓમાં રોકાણ કરતી વખતે આ નવ વાત સમજી રાખો

શેરબજારની તેજી અને આઈપીઓની વણઝાર બંને એકસાથે ચાલી રહ્યાં હોવાનું જોવા મળે છે. એક પછી એક આઈપીઓ આવી રહ્યા છે, છલકાઈ રહ્યા છે, કોઈ પહેલે જ દિવસે, કોઈ બીજા કે ત્રીજા દિવસે છલકાઈ જાય છે. એ વખતે ઈશ્યુ કેટલા ગણો છલકાયો, કેટલા શેર ફાળવણીમાં મળશે અને લિસ્ટિંગમાં ભાવ શું ખૂલશે એ ત્રણ મુદ્દા ચર્ચામાં રહે છે. અત્યારના સંજોગોમાં છલકાઈ રહેલા ઈશ્યુઓને જોઈ એ પ્રતિ રોકાણકારોનું આકર્ષણ

સતત વધી રહ્યું છે. જોકે તેમણે કેટલીક વાતો ખાસ સમજી લેવાની જરૂર છે. આ સમજ બાદ જ તેમણે આઈપીઓમાં અંપલાવવું જોઈએ.

પહેલી વાત, વર્તમાન સમયમાં તરત ભરાઈ કે છલકાઈ જતા આઈપીઓ એ માત્ર આઈપીઓ કે તે કંપની સારી-મજબૂત હોવાનો નક્કર પુરાવો નથી. મોટા ભાગની કંપનીઓ સ્ટોક માર્કેટના બુલિશ ટ્રેન્ડને કારણે ચાલી રહી હોય છે. અલબત્ત, આ કંપનીઓ-આઈપીઓ નબળી કંપનીઓ કે લેભાગુ કંપનીઓના છે એવું માની લેવાનું પણ જરૂરી નથી, કિંતુ સાવચેતી અને સમજ સાથે આગળ વધવું બહેતર છે.

બીજી વાત, તાજેતરના સંજોગોમાં છલકાઈ જતા આઈપીઓમાં મ્યુચ્યુઅલ ફંડસ- વિદેશી સંસ્થાકીય રોકાણકારોનો પણ મોટો હાથ હોય છે, મ્યુચ્યુઅલ ફંડ પાસે ભંડોળ છલકાઈ રહ્યાં હોય તો તેઓ આઈપીઓની ઈકિવટીમાં પણ વધુ રોકાણ કરે છે. આ ઉપરાંત પ્રાઈવેટ ઈકિવટી ફંડ પણ ખરાં.

ત્રીજી વાત, આઈપીઓ વધુ પડતા છલકાઈ જવાનું કારણ માર્જિન ફંડિંગ કે આઈપીઓ સામે થતું ફાઈનાન્સ પણ છે. બ્રોકરો કે ફાઈનાન્સ કંપનીઓ આઈપીઓ માટે ઉદારતાથી નાણાં ધિરાણમાં આપે છે, કેમ કે તેમાં તેમને લાભ છે. આઈપીઓ લાવતી કંપનીઓનો પણ આમાં રસ હોય છે. રિટેલ રોકાણકારો આ ફાઈનાન્સ સુવિધાને લીધે બેઘડક મોટી અરજીઓ કરે છે, જેમનો ઈરાદો લિસ્ટિંગમાં સારો ભાવ મળતાં વેચીને છૂટા થઈ જવાનો કે પ્રોફિટ બુક કરી લેવાનો હોય છે, જ્યારે કે આ ફાઈનાન્સ કરનાર કંપનીઓને ઝાઝું જોખમ હોતું નથી, કારણ કે ફાઈનાન્સ બાદ શેરોમાં તેમનું પણ નામ હોય છે અને તેમના ડિમેટ એકાઉન્ટમાં આ શેર જમા થાય છે, જેથી બોરોઅર રોકાણકાર ડિફોલ્ટ પણ કરે તો આ કંપની શેર વેચીને નાણાં રિકવર કરી લે છે.

ચોથી વાત, ઈશ્યુને સફળ બનાવવામાં તેનું મેનેજમેન્ટ કરનાર મર્યન્ટ બેન્કર પણ સક્રિય ભૂમિકા ભજવે છે, જેના દ્વારા તેમનો હેતુ વધુ બિઝનેસ મેળવવાનો હોય છે.

પાંચમી વાત, આઈપીઓમાં લિસ્ટિંગમાં ઊંચો ભાવ ખૂલતા જ શોર્ટ ટર્મ રોકાણકારો નફો લઈ નીકળી જાય છે, બીજા રોકાણકારો થોડા શેર રાખી બાકીનામાંથી નીકળી જાય છે. અર્થાત આમાં લોંગ ટર્મ ઈન્ટરેસ્ટ ધરાવનાર રોકાણકારો ઓછા હોય છે, જે કંપની માટે સારી નિશાની ન ગણાય.

છઠ્ઠી વાત, મૂડીબજારમાં આવી રહેલી અમુક કંપનીઓ એ પ્રકારની હોય છે, જેનું ભાવિ લાંબો સમય મજબૂત રહી શકવાની શક્યતા ઓછી રહે છે, કારણ કે દરેક ક્ષેત્રમાં સ્પર્ધા સતત આવતી રહે છે, જેમાં તેમના પ્રોફિટ માર્જિનને અસર થાય છે અને કંપનીના શેરના ભાવને પણ અસર થાય છે, જેથી બહુ ઓછા લોકો તેને લાંબો સમય હોલ્ડ કરવા તૈયાર થાય છે. પરિણામે પ્રોફિટ બુકિંગ પ્રાયોરિટી બની જાય છે, જેને લીધે ભાવ વધુ ઊંચે ટકી શકતો નથી.

સાતમી વાત, આઈપીઓ માટે ફી પ્રાઈસિંગ પોલિસી હોવાને લીધે મોટા ભાગની કંપનીઓ પ્રીમિયમ સાથેના ઊંચા ભાવે ઈશ્યુ લાવે

છે, જે તેજીના દોરમાં છલકાઈ જાય છે, પરંતુ લાંબા ગાળે એ ભાવ પર ટકી રહેવાનું કઠિન બની જાય છે.

આઠમી વાત, રોકાણકારોએ એ ખાસ જાણી લેવું જોઈએ કે કંપનીનો આઈપીઓ લાવવાનો ઉદ્દેશ શું છે, કારણ કે ઘણી કંપનીઓ તેના આઈપીઓ મારફત ઊભી થનારી રકમમાંથી પોતાનું દેવું ચૂકવવાની હોય છે, જેથી તેનો મોટો હિસ્સો તો દેવાની ચુકવણીમાં જાય છે. અલબત્ત, આનાથી તેનો વ્યાજ બોજ ઓછો થાય છે, કિંતુ આ બહુ સધ્ધર નિશાની ગણાય નહીં. કંપની પોતાના વધુ વિકાસ માટે કે નવા સાહસ માટે કંઈક કરતી હોય તો તેમાં પણ પ્લસ-માઈનસ જોવા જોઈએ.

નવમી વાત, કંપનીના મેનેજમેન્ટ અને તેના ભૂતકાળ- ટ્રેકરેકોર્ડને પણ ખાસ જોઈ લેવો જોઈએ. તેની ગ્રુપ કંપનીઓ કેવી કામગીરી બજાવે છે અને તેનાં ભાવિ લક્ષ્યો કેવાં છે એ પણ જાણવાં જોઈએ. આ બધી જ માહિતી હવેના સમયમાં એકસરેંજીસની વેબસાઈટ પર સરળતાથી ઉપલબ્ધ હોય છે.

આપ આપના અનુભવને આધારે વધુ મુદ્દા પણ વિચારી શકો છો.

અલબત્ત, આ બધામાં અપવાદ જરૂર હોય છે, તેમ છતાં આંશિક નફો તો બુક કરી લેવામાં જ સાર. બાકી કંપનીના ડ્રામેન્ટલ્સ મજબૂત હોય અને ભાવ ઘટે તો ફરી ખરીદી ચોકકસ કરી શકાય છે.

રિફંડની ઝંઝટ ટાળવા અસ્બાનો ઉપયોગ

આ સાથે રોકાણકારોએ આઈપીઓ માટે અસ્બા (એએસબીએ-એપ્લિકેશન સર્પોર્ટેડ બાય બ્લોક એમાઉન્ટ) સિસ્ટમને પણ સમજી લેવી જોઈએ અને તેનો જ ઉપયોગ કરવો જોઈએ, કારણ કે અસ્બા સિસ્ટમમાં રોકાણકારોનાં નાણાં તો જ બેંક એકાઉન્ટમાંથી બહાર જાય, જ્યારે તેને અરજી કરેલા શેરોમાંથી ફાળવણી થાય અને એ નાણાં પણ એટલાં જ બહાર જાય છે જેટલા શેરોની તેને ફાળવણી થઈ હોય છે, અર્થાત, રિફંડ માટે રાહ જોવાની સમસ્યા જ રહેતી નથી, તેમ જ નાણાં વધુ સમય બ્લોક પણ થતાં નથી. જો શેર લાગે જ નહીં તો રકમ બેંકમાં એમની એમ જ રહે છે. જોકે શેર માટે અરજી કર્યા બાદ જ્યાં સુધી ફાળવણી જાહેર ન થાય

ત્યાં સુધી એટલી રકમ બેંકમાં બ્લોક રહે છે, તેનો અન્ય કોઈ
હેતુસર વપરાશ થઈ શકતો નથી.

લેખક: જયેશ ચિતલિયા

(આ લેખમાં દર્શાવેલા વિચારો લેખકના અંગત મત છે).